

Кімге: Ауыл шаруашылығы министрлігіне

Автор: Амзеева Эльвира Амирбековна, «Жезқазған қаласының кәсіпкерлік және ауыл шаруашылығы бөлімі» ММ ауыл шаруашылығы секторының бас маманы.

Күні: 20.06.2025ж.

Аналитикалық жазба

Тақырыбы: Жезқазған қаласында ет бағытындағы құс фабрикасын салудың маңыздылығы мен шешу жолдары.

Кілт сөздер: азық-түлік қауіпсіздігі, агроөнеркәсіптік кешен, инфрақұрылым, инвестициялық жоба, құс шаруашылығы, бройлер, жұмыс орындары, жем-шөп базасы, ветеринарлық бақылау, ауыл шаруашылығы, өңдеу өнеркәсібі, экономикалық тиімділік, инновациялық технологиялар, субсидия, логистика, экспорт әлеуеті, ҚазАгро, Аграрлық несие корпорациясы.

Мақсаты: Жезқазған қаласында ет бағытындағы құс фабрикасын салудың өзектілігін талдау, осы жобаны іске асырудың тиімді жолдарын анықтау.

Кіріспе

Бүгінде Қазақстанның ішкі нарығында құс етіне сұраныс жоғары болғанымен, отандық өндіріс бұл қажеттілікті толық қамтамасыз ете алмай отыр. Импортқа тәуелділікті азайту, азық-түлік қауіпсіздігін нығайту және жергілікті халықты жұмыспен қамту — бұл бастаманың негізгі қозғаушы күштері.

Жезқазған қаласында ет бағытындағы құс фабрикасын салу — өңірдің агроөнеркәсіптік әлеуетін арттыруға бағытталған маңызды қадам. Қала мен оның маңындағы аумақтарда ет өнімдеріне деген сұраныс жылдан жылға артып келеді.

Жезқазған аймағында ет бағытындағы құс фабрикасын іске қосу азық-түлікпен қамту жүйесін оңтайландырып қана қоймай, ауыл шаруашылығы өнімдерін өңдеу саласын әртараптандыруға да жол ашады. Алайда бұл жобаның табысты жүзеге асуы үшін белгілі бір мәселелерді шешу қажет, атап айтқанда: инфрақұрылымды дамыту, ветеринарлық бақылау жүйесін күшейту, жем-шөп базасын қалыптастыру және инвестициялық қолдау тетіктерін іске қосу.

Осы аналитикалық жазбада Жезқазған қаласында құс фабрикасын салудың маңыздылығы мен негізгі артықшылықтары, сондай-ақ жобаның табысты іске асуына кедергі келтіретін факторлар және оларды шешу жолдары талданады.

Негізгі бөлім.

I. Еліміздегі құс шаруашылығының ахуалы.

2024 жылы Қазақстанда құс еті өндірісі қарқынды дамып, бірнеше маңызды жобалар жүзеге асырылды.

- **Жалпы өндіріс көлемі:** Қазақстанда 2022 жылы 288,7 мың тонна, 2023 жылы 330 мың тонна құс еті өндірілсе, 2024 жылы бұл көрсеткіш 360 мың тоннаға жетті. Бұл еліміздің ішкі нарығын отандық өніммен қамтамасыз ету деңгейін 70%-ға дейін арттырды [1].
- **Құс фабрикаларының саны:** 2022 жылы Қазақстанда 65, 2023 жылы 69, 2024 жылы 70 құс фабрикасы тіркеуде болды. Оның ішінде 29-ы ет бағытында, 34-і жұмыртқа өндіруге маманданған және 7 асыл тұқымды шаруашылық бар [2].
- **Жаңа жобалар мен инвестициялар:**
 - Алматы облысында қуаттылығы жылына 35 мың тонна құс етін өндіретін «Прима-кус» құс фабрикасы іске қосылды. 2025 жылға қарай оның өндірістік қуаты жылына 100 мың тоннаға дейін жеткізіледі деп жоспарлануда.
 - Атырау облысында «Atyrau Chicken» серіктестігінің құс фабрикасы іске қосылды. Жобаның жалпы құны – 9,9 млрд теңге. Бұл фабрика жылына 5 000 тоннаға дейін құс етін өндіруге қауқарлы.
 - Алматы облысында «Прима Құс» ЖШС-нің екінші кезектегі құс фабрикасының құрылысы басталды. 2025 жылы толық іске қосылғанда, фабрика жылына 26,5 тонна құс етін өндіретін болады [3].
 - Жезқазған қаласында жұмыртқа бағытындағы «Ulytau Kus» құс фабрикасы 2024 жылдың желтоқсан айында іске қосылды. Күніне шығарылатын жұмыртқа саны: 48 000 дана. Құрылыс жұмыстары кезінде «Қазақмыс» корпорациясының қаржылық қолдауы маңызды рөл атқарды.

II. Етті құс шаруашылығының маңыздылығы.

Ет бағытындағы құс фабрикасының жоқтығы салдарынан қала тұрғындары сырт аймақтардан жеткізілетін құс етін тұтынуға мәжбүр, бұл өз кезегінде өнімнің бағасын арттырып, оның сапасына деген сенімді төмендетеді. Сонымен қатар, бұл жағдай жергілікті тұрғындар үшін тұрақты жұмыс орындарының тапшылығына, шағын және орта бизнестің шектеулі дамуына алып келуде.

Осы мәселені шешу үшін өңірде ет бағытындағы құс фабрикасын салу – өзекті әрі уақыт талабы. Бұл бастама ауыл шаруашылығы өндірісінің тиімділігін арттырып қана қоймай, Жезқазған қаласының әлеуметтік-экономикалық дамуына оң ықпалын тигізер еді. Осы жұмыста

Жезқазғандағы құс етін өндірудің қазіргі жағдайы, негізгі проблемалары және оларды шешудің нақты жолдары қарастырылады.

Жезқазған қаласы – Қазақстанның орталық бөлігінде орналасқан өндірістік маңызды аймақтардың бірі. Алайда ауыл шаруашылығы саласының, соның ішінде құс шаруашылығының дамуы бұл өңірде тыс қалып отыр. Әсіресе, ет бағытындағы құс фабрикаларының болмауы – аймақтың азық-түлік қауіпсіздігіне, экономикалық дамуына және халықты сапалы әрі қолжетімді өніммен қамтамасыз етуге кері әсерін тигізуде.

Етті құс шаруашылығының (бройлер бағыты) болуы — ауыл шаруашылығы мен ұлттық азық-түлік қауіпсіздігі үшін өте маңызды. Оның маңыздылығын бірнеше негізгі бағыттармен түсіндіруге болады:

1. Азық-түлік қауіпсіздігі

Тауық еті — халық тұтынатын ең қолжетімді және тез өндіруге болатын ақуыз көзі. Құс еті — сиыр не қой етімен салыстырғанда арзан әрі тез дайындалады, бұл әлеуметтік осал топтар үшін маңызды.

2. Экономикалық тиімділік

Бройлер өсіру мерзімі — небәрі 35–45 күн, яғни өндірістік айналым жылдам.

Тамақ өнімдерін өндіруде өзіндік құны төмен: азыққа кеткен шығын аз, өнім шығымы жоғары. Құс еті өндірісі арқылы жұмыс орындары ашылады, әсіресе ауылдық жерлерде.

3. Ауыл шаруашылығын әртараптандыру

Етті құс шаруашылығы — дәстүрлі мал шаруашылығынан бөлек бағыт, ауыл шаруашылығы секторының тұрақтылығын арттырады.

Жер көлемі аз қажет етеді, сондықтан қала маңындағы елді мекендерде де ұйымдастыруға болады.

4. Азықтық қалдықтарды тиімді пайдалану

Құс шаруашылығы азықтық қалдықтарды (астық, кебек, қалдық майлар) өңдеуге мүмкіндік береді.

Сонымен қатар, құс саңғырығы — құнарлы тыңайтқыш, бұл ауыл шаруашылығының басқа салаларын қолдайды.

5. Ғылыми-технологиялық даму

Құс шаруашылығы биотехнология, генетика, ветеринария салаларын дамытуға мүмкіндік береді. Бұл салада инновациялық әдістер (инкубация, автоматтандыру, генетикалық іріктеу) кеңінен қолданылады.

III. Өңірде құс фабрикасының салынбауының себептері

- Географиялық және климаттық ерекшеліктер

Жезқазған — шөлейтті және құрғақ климатты өңір. Бұл құс шаруашылығына қажетті жем-шөп базасының дамуына кедергі келтіреді.

Жауын-шашын аз, су ресурстары шектеулі – бұл құс фабрикасы үшін маңызды инфрақұрылым (су, желдету, салқындату жүйелері) мәселесін қиындатады.

- **Инфрақұрылымның жеткіліксіздігі**

Электр энергиясы, таза су, көлік жолдары, логистика жүйесі толық дамымаған немесе қосымша шығындарды талап етеді.

Қалдықтарды өңдеу және санитарлық талаптарды сақтау инфрақұрылымы жоқ немесе жеткіліксіз.

- **Инвестиция мен қаржыландыру тапшылығы**

Жеке кәсіпкерлер мен инвесторлар үшін бұл сала тәуекелді және капиталды көп қажет ететін бизнес ретінде көрінеді.

- **Мамандардың жетіспеушілігі**

Құс өсіру, ветеринария, құс фабрикасын басқару салаларында білікті мамандар аз.

Ауыл шаруашылығы бағытындағы оқу орындарының және тәжірибелік база жетіспеушілігі.

- **Нарықтық сұраныстың дұрыс бағаланбауы**

Жергілікті кәсіпкерлер құс етіне сұранысты төмен деп есептеуі мүмкін.

Дәстүрлі түрде сиыр, қой, жылқы етіне сұраныс басым болғандықтан, құс етінің үлесі аз болған.

- **Бәсекелестіктің жоғары деңгейі (сырттан келетін өнім)**

Құс еті басқа өңірлерден (мысалы, Орталық Қазақстан, Алматы, Ақмола облыстары) арзан бағамен тасымалданады.

Қорытынды

Ет бағытындағы құс фабрикасының ашылуы – Жезқазған қаласы үшін экономикалық өсімнің және азық-түлік қауіпсіздігінің маңызды факторы болмақ. Бұл тек қала тұрғындарының қажеттілігін өтеп қана қоймай, жаңа жұмыс орындарын құру, бюджетті толықтыру, басқа өңірлерге өнім экспорттау арқылы өңірдің әлеуетін арттыруға мүмкіндік береді.

Ұсыныс

1. **Инвестициялық жоба жасау** – ет бағытындағы құс фабрикасын салу үшін бизнес-жоспар дайындау, инвесторлар тарту.
2. **Мемлекеттік қолдау** – агроөнеркәсіптік кешенді дамыту бағдарламалары арқылы субсидиялар мен жеңілдетілген несиелер алу (мысалы, "Аграрлық несие корпорациясы", "ҚазАгро")..
3. **Инфрақұрылымды дамыту** – фабрикаға қажетті инфрақұрылым (су, жарық, көлік жолы) мәселелерін шешу.

4. **Кадр даярлау** – ауыл шаруашылығы және ветеринария саласында мамандарды оқыту.
5. **Нарықты зерттеу** – құс етінің жергілікті нарықтағы сұранысын бағалау, өткізу арналары мен серіктестер табу.
6. **Инвесторларға жеңілдіктер** ұсыну (салық, жер, инфрақұрылым).

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. «Ауыл шаруашылығы» Орталық Азия халықаралық көрмесі сайты agroworld.kz.
2. «Ауыл шаруашылығы» Орталық Азия халықаралық көрмесі сайты agroworld.kz+1inbusiness.kz+1
3. Қазақстан Республикасының Премьер-Министрі Ресми ақпараттық ресурс сайты primeminister.kz+1kz.kursiv.media+1sputnik.kzkz.kursiv.media
<https://baq.kz/qus-eti-ondirisi-saladagy-zhetistikter-men-problemalar-322947/>